

Aile Eğitiminde Etik Okuryazarlık

Ethical Literacy in Family Education

Burcu GEZER ŐEN

Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Elazığ/Türkiye
Asst. Prof., Fırat University Faculty of Education, Department of Basic Education, Elazig/Turkey
burcugezersen@firat.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-3782-2377

Yelda SEVİM

Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Ana Bilim Dalı,
Elazığ/Türkiye
Asst. Prof., Fırat University Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology,
Elazig/Turkey
ysevim@firat.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-1690-3015

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received: 25 Nisan /April 2021

Kabul Tarihi | Accepted: 09 Haziran /June 2021

Yayın Tarihi | Published: 30 Haziran /June 2021

Atf | Cite as

Gezer Ően, Burcu - Sevim, Yelda. "Aile Eğitiminde Etik Okuryazarlık [Ethical Literacy in Family Education]". Marifetname. 8/1 (Haziran/2021), s. 369-392.

İntihal | Plagiarism

Bu makale, iThenticate aracılığıyla taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.
This article, has been scanned by iThenticate and no plagiarism has been detected.

Copyright ©

Published by Siirt University Faculty of Divinity, Siirt/Turkey.

web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marifetname>

mail: sifdergisi@gmail.com

Aile Eğitiminde Etik Okuryazarlık

Öz: Toplumsal hayatta yaşanan çok boyutlu değişimler olay ve durumları anlamlandırmaya yönelik yeni yaklaşımların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada etik yaklaşımlara olan ihtiyaç belirginleşmektedir. Etik, olay ve durumların doğruluğunu veya yanlışlığını ayırt etmeyi sağlayan sistematik bir yaklaşımdır. Etik, toplumun ve onun önemli bir bileşeni olan ailenin karşı karşıya olduğu ve bireylerin günlük yaşamında anlamlandırması gereken birçok konuya ışık tutar. Etik, bireylerin uygun eylemler sergilemesini sağlayan bir rehber niteliğindedir. Etik okuryazarlık, etik bakış açılarının belirlenmesi ve durumsal deneyimlerin etik yönelimlerinin anlaşılması olarak tanımlanır. Etik okuryazarlığı bireylerin karar verme kapasitesinin geliştirilmesi için ilkeleri eleştirel bir şekilde analiz etmesine, uygulamasına ve değerlendirmesine izin verir. Bireylerin etik gelişimi, yaşamlarını zenginleştirmek için gerekli olan temel yetenek ve nitelikleri edinmelerine katkıda bulunur. Etik gelişim, normları, değerleri ve ilkeleri anlama ve uygulama sürecini içerir. Bireyler gelişimlerine öncülük etmek için etik uygulamaları yalnızca evde değil, aynı zamanda eğitim kurumlarında, çalışma ortamlarında ve toplum genelinde uygulamalıdır. Bu çalışmada etik kavramının toplumsal hayattaki rolü, etik okuryazarlık kavramının kapsamı, ailede verilen etik okuryazarlık eğitimi ve aile eğitimcileri tarafından ailelere verilen etik eğitiminin çok yönlü olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Etik Okuryazarlık, Etik Farkındalık, Etik Eğitimi, Aile Eğitimi.

Ethical Literacy in Family Education

Abstract: Multidimensional changes in social life necessitate the development of new approaches to make sense of events and situations. At this point, the need for ethical approaches becomes evident. Ethics is a systematic approach that allows to distinguish the truth or falsehood of events and situations. Ethics sheds light on many issues that society and the family, an important component of it, face and need to make sense of in the daily life of individuals. Ethics is a guide that enables individuals to take appropriate actions. Ethical literacy is defined as identifying ethical perspectives and understanding the ethical orientations of situational experiences. Ethical literacy allows individuals to critically analyze, apply and evaluate principles to improve their decision-making capacity. Ethical development of individuals contributes to acquiring the basic skills and qualities necessary to enrich their lives. Ethical development includes the process of understanding and applying norms, values and principles. Individuals must apply ethical

practices not only at home, but also in educational institutions, work environments and society in order to lead their development. In this study, it was aimed to examine the role of ethics in social life, the scope of the concept of ethical literacy, ethical literacy education given in the family, and ethical education given to families by family educators.

Keywords: Ethics, Ethical Literacy, Ethical Awareness, Ethics Education, Family Education.

Giriş

Bugün dünyada, esasen tüm insanlığı kucaklayan dev bir etik sıçramanın sancuları içindeyiz. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, ekonomik gerçekler, çoğulcu dünya görüşleri ve küresel iletişim, dünya toplumundaki ve günlük yaşamlardaki önemli etik konuları görmezden gelmeyi zorlaştırmaktadır. Etik, olay ve durumları “doğru veya yanlış, iyi veya kötü olarak ayırt etmek ve analiz etmek için sistematik bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır.¹ Etik, ahlak, değerler ve ilkeler arasındaki farklar çoğu zaman sorgulanmaktadır. Genel olarak, değerlerin motive eden; etik, ahlak ve ilkelerin ise sınırları belirleyen bir rol üstlendiği söylenebilir. Başka bir deyişle, değerler toplumsal hayatta bireyler için nelerin önemli olduğunu tanımlarken, etik, ahlak ve ilkeler bireylerin hayatında nelerin uygun olup olmadığını belirlemektedir. Etik, davranışların doğrulukları veya yanlışlıklarına göre değerlendirildiği standartlardır. Ahlak, toplumsal hayatta var olan kodları ve insandan insana davranış için yönergeler sağlayan bir nevi kullanım kılavuzunu ifade etmektedir. Etik, birey için hangi yaşam türlerinin iyi veya kötü olduğuna dair inançları içerir. Ahlak ise, bireyin diğer bireylere nasıl davranması gerektiğine ilişkin ilkeleri içerir. Değerler, bireylerin davranışlarını ve etkileşimde buldukları bireylerin davranışlarını etkileyen tutumları kapsar.² Değer verilen şeyler, bireylerin yalnızca seçimlerini değil, aynı zamanda diğer bireylerin değerlerine ilişkin algılarını da şekillendirmektedir. İlkeler, toplumsal hayatın doğasını oluşturmaktadır. İlkeleri anlamak

¹ Karen L. Rich, “Introduction to ethics. *Nursing ethics: Across the curriculum and into practice.*”, (2013).

² Stephen Darwall, “Ethics and Morality.”, *Routledge Handbook of Metaethics.* (Routledge: 2017), 552.

ve içselleştirmek, içinde yaşanan toplumun şekillenmesinde en güçlü belirleyici faktörlerden biridir. Bu doğrultuda, etiğin, ahlakın, değerlerin ve ilkelerin bireylerin toplumsal hayattaki eğilimlerini ve seçimlerini etkilediği görülmektedir.³

Birçok insan etik kavramını duygularıyla özdeşleştirme eğilimindedir. Ancak etik olmak, açıkça kişinin duygularını takip etme meselesi değildir. Duygularını takip eden bir kişi doğru olanı yapmaktan geri adım atabilir. Aslında duygular genellikle etik olandan sapar. Etiği din ile özdeşleştirmek de gerekmez. Elbette çoğu din yüksek etik standartları savunur. Yine de etik din ile sınırlı olsaydı, o zaman sadece dindar insanlar için geçerli olurdu. Ancak etik, dindar bireylerin davranışına olduğu kadar diğer grupların da davranışına uygulanır. Din, yüksek etik standartlar belirleyebilir ve etik davranış için yoğun bir motivasyon sağlayabilir. Bununla birlikte, etik din ile sınırlandırılmaz ve din ile aynı şey değildir. Etik olmak aynı zamanda yasaya uymakla da aynı şey değildir. Yasa, çoğu vatandaşın kabul ettiği etik standartları içerir. Ancak duygular gibi yasalar da etik olandan sapabilir. Son olarak, etik olmak toplumun kabul ettiği şeyi yapmakla aynı şey değildir. Herhangi bir toplumda, çoğu insan aslında etik olan standartları kabul eder. Ancak toplumdaki davranış standartları etik olandan sapabilir. Bütün bir toplum etik açıdan yozlaşabilir.⁴

Dünyadaki varoluşlarının başlangıcından itibaren tüm canlılar gerçek dünya durumlarıyla yüzleşmek zorundadır. Bu durumlara yönelik ilk yaklaşımlar çoğunlukla algılara, duygulara dayanır ve niteldir. Hepsi için, özellikle insanlar için “Tehlikeli mi? Sıcak mı? Yenilebilir mi? Mümkün mü? Buna ihtiyacım var mı? Ne yapmalıyım?” soruları önemlidir. Bu sorulardan sonuncusu bir karar gerektirir. Karar vermek, her zaman canlıların en önemli faaliyetlerinden biri olmuştur. İnsanlık ülkeler, şehirler, köyler, hükümetler, kurumlar, şirketler, aileler vb. sosyal ve ekonomik yapılarda örgütlenmiştir. Yeryüzünde kimse bu yapılardan kaçamaz. Bu, gerçek dünya durumunun bir insan sistemi olabileceği anlamı taşır. İnsan bu sistemlerle karşı karşı-

³ Paul Chippendale, “On Values, Ethics, Morals & Principles (A Values Inventory).”, (2001).

⁴ Manuel Velasquez vd., “Thinking Ethically.”, Issues in Ethics, (2015, August), 2-5.

ya geldiğinde anlamayı, yüzleşmeyi ve yönetmeyi hedefler. Burada da yine kararlar ön plana çıkar. Elbette algı ve duygulara dayalı nitel yaklaşımlarla bu durumlarla yüzleşmek mümkündür. Psikoloji, sosyoloji, ekonomi gibi birçok bilim bu tür amaçlar için güçlü destekler sağlamaktadır. Ancak insanın gerçek dünya durumları oldukça karmaşıktır. Diğer insanlarla nasıl başa çıkılır? Yeni nesillere uyumlu bir gelecek nasıl sağlanır? Herkes için barış, güvenlik, mutluluk ve refah nasıl mümkün hale getirilir? Tüm bu hayati etik sorular, karar alınırken dikkate alınmalıdır. Sorunun karmaşıklığı, algılara dayalı nitel yaklaşımları ve ölçümlere dayalı nicel yaklaşımları hesaba katmayı gerektirir. Her karar verici sürecine akılcılık, öznellik ve etiği dahil etmeye çalışmalıdır. Kuşkusuz bu iyi niyetle ve eğitimle mümkün olmaktadır.⁵

1. Etik Kavramı

Etik, insan davranışının düzenlenmesi için bir araçtır.⁶ Etik, doğru ve yanlış davranış kavramlarını sistematikleştirmeyi, savunmayı ve önermeyi içeren felsefi disiplindir. Günümüzde filozoflar, genellikle etik teorileri metaetik, normatif etik ve uygulamalı etik olmak üzere üç genel konu alanına ayırmaktadır. Metaetik, etik ilkelerimizin ne anlama geldiğini ve kaynağını araştırır. Normatif etik doğru ve yanlış davranışı düzenleyen ahlaki standartlara ulaşmak olan daha pratik bir görev üstlenir. Bu, edinmemiz gereken iyi alışkanlıkları, takip etmemiz gereken görevleri veya davranışımızın başkaları üzerindeki sonuçlarını ifade etmeyi içerebilir. Son olarak, uygulamalı etik hayvan hakları ve çevresel kaygılar gibi belirli tartışmalı konuların incelenmesini içerir.⁷

Etiği tanımlamanın en yaygın yolu bu kavramı kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışları birbirinden ayıran davranış normları olarak ele almaktır. Çoğu toplum aynı zamanda davranışı yöneten yasal kurallara da sahiptir, ancak etik normlar, yasalardan daha geniş ve daha gayri resmi olma

⁵ J. Pierre Brans, "Ethics and decision." *European Journal of Operational Research*, 136/2 (2002), 340-352.

⁶ Barbora Baďurová, "Evolution and ethics." *E-LOGOS—Electronic Journal for Philosophy*, 22/1 (2015), 71-76.

⁷ James Fieser, "Ethics." *The Internet Encyclopedia of Philosophy*, 2021.

eğilimindedir. Çoğu toplum, yaygın olarak kabul gören etik standartları uygulamak için yasaları kullansa da ve etik ve yasal kurallar benzer kavramlar olarak kullansa da aynı değildir. Bir eylem yasal olabilir ancak etik olmayabilir veya yasa dışı olabilir ancak etik olabilir. Kanunları eleştirmek, değerlendirmek, önermek veya yorumlamak için etik kavramları ve ilkelere de kullanabiliriz. Etik, nasıl davranılacağına karar vermek ve karmaşık sorunları ve konuları analiz etmek için bir yöntem, prosedür veya perspektif olarak da tanımlanabilir.⁸

Etik, doğru ve yanlış davranış kavramlarını sistematikleştirmeyi, savunmayı ve önermeyi içeren bir felsefe dalıdır. Felsefede etik, insan davranışlarının niteliğini ve nasıl davranılması gerektiğini inceler.⁹ Etik, neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair inanç ve varsayımlardan oluşur. Bu, belirli bir durumda yapılması gereken uygun eylemi belirleyen etiğin temelidir. Ahlak ve felsefi inançlar, bir toplumun sosyal, tarihi ve kültürel deneyimleri içinde oluşur. Bu inançlar, kültürel grup dışındaki kişiler tarafından paylaşılabilen veya paylaşılabilen grup üyelerinin eylemlerine ve düşüncelerine rehberlik eden örtük bir çerçeve görevi gören normatif varsayım kalıpları olarak gelişir.¹⁰ Bireyler kendilerinin veya başkalarının olay ve durumlar karşısında ne yapması gerektiği ve nasıl bir yargıda bulunması gerektiğini sürekli olarak düşünmektedir. Etik, tüm yaşamımızın merkezi bir parçasıdır ve bireylerin ahlaki gelişimini destekleyen bir yapıya sahiptir.¹¹

Etik birey veya grup tarafından gözlemlenen bir dizi davranış kuralı olarak tanımlanabilir.¹² Etik, neyin iyi neyin kötü olduğuyla ve toplumsal görev ve sorumluluklarla ilgilenen bir disiplindir. Bireyin veya grubun davranış standartlarını düzenleyen ilkeleri ve kuralları kapsar. Etik genel doğası itibarıyla birey veya grup tarafından yapılacak belirli seçimleri inceler.¹³

⁸ David B. Resnik, "The ethics of science: An introduction", Routledge, 2005.

⁹ Mahbuba Sultana, "Ethics in teaching profession." ABC Journal of Advanced Research, 3/1 (2014), 44-50.

¹⁰ Dula Pacquiaio "Cultural competence in ethical decision making." *Transcultural concepts in nursing care*, 4, (2003), 503-532.

¹¹ Eve Garrard, "What is Ethics?", Sage publications Ltd, London, (2009), 113-119.

¹² Joan Marques, "Ethics: Walking the talk. The Journal for Quality and Participation, 35/2 (2012), 4-7.

¹³ Femida, Handy - Allison R. Russell, "Introduction: Why Ethics?. In: Ethics for Social Impact." Palgrave Macmillan, Cham, 2018.

Bir eylem birey veya gruplara herhangi bir zarar vermeden yarar sağlıyorsa, eylemin diğer özelliklerinden veya eylemin gerçekleştirildiği koşullardan bağımsız olarak etik olarak doğru olan eylemi yapmaktır yeterlidir.¹⁴

Etik kavramının en doğru şekliyle etik fenomenini konu edinen ve bütünsel olarak inceleyen, bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde etik değerlere ilişkin bilgi veren bir felsefe dalıdır. Etik değerlere ilişkin bu felsefi bilgi çeşitli yaklaşımların geliştirilmesi ve uygulanmasına hizmet eden bir yapı barındırmaktadır. Etik, günlük yaşamdaki olay ve durumlarda insan onurunu zedelemeyen eylemde bulunabilmenin ön koşuludur. Etik değerleri koruyarak yaşayabilmek için etik değerlere ilişkin felsefi bilgileri temel alan felsefe odaklı bir eğitime gereksinim vardır. Bu tür bir eğitim, karşılaşılan durumlarda ve olaylarda insan onurunun nerede tehdit altında olduğunu anlamamızı ve erdemlerin bilgisine ulaşmamızı sağlayacaktır. Bu doğrultuda eğitimin genelinde felsefi etik eğitime yer verilmesi önem taşımaktadır.¹⁵

2. Etik Okuryazarlık

Günümüzde etik hayatın her alanında önemli bir konuma sahiptir. Eğitim, insan yaşamının temel bir sürecidir çünkü etik de eğitimde önemli hale gelmiştir. Bu nedenle eğitimde etik çok önemli bir konudur. Etik, günümüzde felsefenin en önemli ve işleyen dalıdır. Genel olarak etik, değerlerimiz ve erdemlerimizle ilgilidir. Eylemlerimiz ve günlük yaşamdaki deneyimlerimiz etiğin özneleridir.¹⁶ Etik okuryazarlık, etik bakış açılarının belirlenmesi ve kişisel ve durumsal deneyimlerin etik yönelimlerinin anlaşılması olarak tanımlanır ve bireylerin karar verme kapasitesi için çerçeve ve ilkeleri eleştirel bir şekilde analiz etmesine, uygulamasına ve değerlendirmesine izin verir. Etik eğitiminin ve etik davranış kodların uygulanmasının bireyleri etik olmayan davranışlardan caydırdığı kanıtlanmıştır.¹⁷

Bütüncül bir eğitimin bir işlevi olarak etik okuryazarlık, bireylerin etik

¹⁴ David Svolba, "What is Ethics and What Makes Something Problem for Morality?" Ed. Noah Levin, Introduction to Ethics: An Open Educational Resource. N.G.E. Far Press, 2019.

¹⁵ İoanna Kuçuradi, "Etik ve Etikler." *Türkiye Mübendislik Haberleri*, 423/1 (2003), 7-9.

¹⁶ Nur Yeliz Gülcan. "Discussing the importance of teaching ethics in education." *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174 (2015), 2622-2625.

¹⁷ Jamie Ward vd. "Ethics Literacy: Identifying Moral and Ethical Values Through Purposeful Ethical Education." *Journal of Public Relations Education*, 6/3 (2020), 66-80.

açıdan saygın yaşamlar sürmesini ve temel doğalarını gerçekleştirmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Bireyler gerçekte kim olduklarını, hangi niteliklere sahip olduklarını anlamlandırmada etikten faydalanmaktadır. Etik okuryazarlık kavramı, bireylerin kendilerini insancıl kılan şeyleri anlamalarına, analiz etmelerine, yansıtma ve uygulamalarına olanak tanıyan ahlaki bir güçlendirme olarak, insan olmanın ne anlama geldiğine dair bütünsel bir anlayışı ifade etmektedir. Bu farkındalık bireylerin etik bir hayat yaşamayı arzulamasını ve yaşamasını mümkün kılmaktadır.¹⁸

Etik okuryazarlık, eğitimin en geniş amaçlarının temelini oluşturur. Bireylerin problemleri etkili akıl yürütme yollarıyla çözebilmesi ve iyilik düşünen bir niteliğe sahip olabilmesi için etik eğitime ihtiyaç vardır. Bu etik merceği bireylerin düşüncelerine, davranışlarına ve bakış açılarına her zaman eşlik eder. Gençlerde etik okuryazarlık nasıl geliştirilebilir? sorusu önemli bir sorudur. Burada belirtilebilecek en etkili yol, yalnızca bir dizi kural veya politikaya değil, paylaşılan etik değerlere dayanan açık ve olumlu bir kültürel öğrenme ortamı oluşturmaktır.¹⁹

Etik, aslında oldukça karmaşık bir kavramdır. Etik ile ilgili pek çok farklı teori, kavram ve bakış açısı vardır ve bunlardan bazıları çelişkili sonuçlara yol açabilir. Etiğin karmaşıklığının bir kısmı, çok boyutluluğudur. Başkalarını öldürmemek, çalmamak veya kasıtlı olarak zarar vermemek gibi üzerinde ortaklaşa olduğumuz bazı etik değerler vardır. Bununla birlikte, bu ortak değerler içinde, var olan birçok etik yapıya bağlı olarak daha da karmaşık hale gelen birçok gri tonu vardır.²⁰ Etik sözcüğü kimi zaman bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde değerlendirmelerini ifade eden ahlak anlamında, kimi zaman toplumsal bir grubun belirli amaçlarla oluşturduğu norm sistemleri anlamında, kimi zaman ise insansal bir fenomen olarak, hakkında doğrulanabilir veya yanlışlanabilir bilgi ortaya koyan felsefe dalı anlamında kullanılmaktadır. Esasında etik, bireylerin ne yapması veya ne yapmaması

¹⁸ Nahal Jafroudi, "Exploration of the model of the self attributed to Ostad Elahi and its implications for the education of ethical literacy: an education that enhances an individual's sense of dignity." (Doctoral dissertation, King's College London, University of London, 2014).

¹⁹ Paula Mirk, "Ethical literacy for today's schools." *Education Canada*, 45/3 (2005), 17-19.

²⁰ Joan Marques, "Ethics: Walking the talk." *The Journal for Quality and Participation*, 35/2 (2012), 4-7.

gerektiğine ilişkin sorulara cevap arama girişimini ifade etmektedir. Etiğin temel sorunları, bireyler arası ilişkilerde ve eylemlerde karşılaşılan değer sorunlarıdır. Bireyler arasında farklı türlerde pek çok ilişki kalıpları vardır. Bu ilişkilerden en temel olanı etik ilişkilerdir.²¹

Etikle ilgili çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlardan biri olan ilişkisel etik yaklaşımı, ilişkileri etik kararlar alma bağlamı olarak anlamak için bir başlangıç noktası sağlar. Bu bakış açısı, ilkeleri uygulamaya doğru bir adım olarak ebeveyn ve aile hayatı eğitimcilerinin karşılaştıkları çoklu ilişkilerin dikkatli bir şekilde incelenmesine izin verir. Ebeveyn ve aile yaşamı eğitimi uzmanları da etiği bir eylem rehberi olarak görmektedir. İlişkisel etiğin amacı, tüm profesyonel etkileşimlerde ilişkileri önemsemek için çabalamaktır. İlişkisel etik, bir ilişkinin acil durumunun net bir şekilde anlaşılmasının yanı sıra, şefkatli bir ilişki kurmanın amaçlarını sağlar. Etik davranış için hem süreci hem de içeriği sağlar. Aile üyeleriyle şefkatli ve saygılı ilişkiler geliştirmenin genel ilkeleri ilişkisel etik alanında ele alınmaktadır. Etik ilkeler yaklaşımı, ilişkiler kavramı etrafında ilkeler düzenleyerek ilişkisel etik yaklaşımıyla ilişkilendirilmiştir. Bu, ebeveyn ve aile hayatı eğitimcilerinin bir grup olarak farklı popülasyonlarla etkileşimlere rehberlik edebilecek önemli ilkeleri ifade etmelerine olanak tanır. İlkeler, ebeveyn ve aile hayatı eğitmenlerine günlük kararlar ve eylemlerde rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Etik düşünceye üçüncü yaklaşım, erdemler etiğinin daha bireysel merceğini içerir. Erdemler, doğru şeyi doğru sebeple yapma eğilimini ifade etmektedir. Bu yaklaşım ahlaki karakterden çok teknik yeterliliğe odaklanma eğiliminde olan mevcut davranışları tanımlama yöntemindeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Aile hayatı eğitiminde en iyi uygulama, dış davranışa olduğu kadar iç mükemmellik standartlarına da odaklanmaktadır.²²

Etik kararları nasıl aldığımızı ve takip ettiğimizi anlamak, daha iyi seçimler yapmanın ilk adımıdır; sistematik bir yaklaşım benimsemek ise ikinci adımı oluşturur. Etik davranış, etik farkındalık, etik yargı, etik moti-

²¹ İoanna Kuçuradi, *Ahlak, Etik ve Etikler* (Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 2019), 45-47.

²² Glen Palm vd. "Ethical Thinking and Practice for Parent and Family Life Educators." (2009).

vasyon ve etik karakterin bir ürünüdür. Eğitime etik temelde devam etmek, etik rol modelleri ve etik yönergeler sunan etik bir ortam oluşturmak, daha geniş kitlelerin ihtiyaçlarını ve bakış açılarını göz önünde bulundurmamak geniş çapta kabul gören etik ilkelerin gelişmesini kolaylaştırmaktadır.²³

Etik farkındalık veya bir durumun ahlaki doğasını tanımak, etik karar vermede ilk adım olarak kabul edilir. Bu farkındalık, etik bir konunun tanınmasıdır. Etik farkındalık, bir kişinin potansiyel kararının veya eyleminin, bir veya daha fazla etik standartla çatışabilecek şekilde kendisinin veya başkalarının çıkarlarını, refahını veya beklentilerini etkileyebileceğini kabul etmesi olarak tanımlanabilir. Etik farkındalık, kişinin etik standartlarla çatışmayı veya başkaları üzerinde olumsuz etkiye yol açabilecek bir etik sorunu veya ikilemi reddetmesi olarak ifade edilebilmektedir.²⁴

Etik farkındalık, bireylerin etik sorunları ve olası çözümlerini tanımada daha yetkin hale gelmesini ve daha bilinçli kararlar alabilmesini ifade eder. Ahlaki gelişimin desteklenmesi etik farkındalığı da artırmaktadır. Bireyler eğitimle kendi ahlaki davranışlarına daha fazla özen göstermekte ve mantıklı kararlar almaya daha yatkın hale gelmektedir. Etik farkındalık bireylerin dünyayı nasıl algıladığı ve onunla nasıl etkileşim kurduğu ile ilgilidir. Bu farkındalığın artması, bireyin daha önce karşılaşmadığı durumlarda etik sorunları ayırt edebilmesi anlamı taşır. Bu durum etik sorunları özerk bir şekilde çözebilmek ve çözmeye hazır olmak için oldukça gereklidir.²⁵

Yirminci yüzyılın en önemli girişimlerinden biri insan hakları görüşünün ön plana çıkmasının sağlanmasıdır. İnsan hakları temelde bir düşünceyi ifade etmektedir. Bu düşünce, insanların insan oldukları için, insana özgü bir muamele görmesi gerektiğini savunmaktadır. İnsanlar kendi doğal yapılarına uygun olanaklara kavuştuğunda etik ilişkilerin yaşanması da daha mümkün hale gelebilmektedir.²⁶ İnsan haklarının davranışsal ilkelere

²³ Charles D. Johnson, "Meeting the ethical challenges of leadership: Casting light or shadow." 2012.

²⁴ Cubie L. L. Lau, "A step forward: Ethics education matters!" *Journal of Business Ethics*, 92/4 (2010), 565-584.

²⁵ Hans Teke, "Increasing Ethical Awareness: The Enhancement of Long-Term Effects of Ethics Teaching: A Quantitative Study." (Doctoral dissertation, Lund University, 2019).

²⁶ İoanna Kuçuradi, *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları* (Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 2018), 55-57.

dönüşmesi ve toplumsal hayatta etkili olabilmesi için bireylerin bu ilkelere uygun davranmayı içtenlikle benimsemeleri, bu ilkelerin içeriğine ilişkin net bilgi sahibi olmaları ve belirli durumlarda ne yapılması gerektiğini bulabilme yeteneğinin gelişmiş olması önem taşır.²⁷ İlgelere dayalı bir eğitim yaklaşımı için Kruger²⁸, etik davranışın gelişimiyle ilgili ilkeleri başkalarının kendi seçimlerini yapmalarına yardım ederek özerkliğe saygı gösterme, başkalarını incitecek veya riske atacak eylemlerden kaçınma, diğer bireylerin ve toplumun refahına ve büyümesine katkıda bulunan şekillerde hareket ederek başkalarına fayda sağlama, herkese adil ve eşit bir şekilde hizmet ederek ve başkalarına muamele ederken adaleti destekleme ve verilen sözleri tutarak, dürüst davranma şeklinde ifade etmiştir.

Etik, genellikle haklar, yükümlülükler, toplumsal faydalar, adalet veya belirli erdemler açısından insanların ne yapması gerektiğini belirleyen sağlam temellere dayanan doğru ve yanlış standartlarına dayanır. Etik temelde iki yaklaşımı ifade etmektedir. Birinci yaklaşıma göre etik, genellikle haklar, yükümlülükler, topluma faydalar, adalet veya belirli erdemler açısından insanların ne yapması gerektiğini belirleyen sağlam temellere dayanan doğru ve yanlış standartlarını ifade eder. Örneğin etik, hırsızlık, cinayet ve saldırı kaçınmak için makul yükümlülükler getiren standartlara atıfta bulunur. Etik standartlar, dürüstlük, şefkat ve sadakat erdemlerini emredenleri de içerir. Etik standartlar, yaşama hakkı, yaralanmama hakkı ve mahremiyet hakkı gibi haklarla ilgili standartları içerir. Bu tür standartlar yeterli etik standartlarıdır çünkü tutarlı ve sağlam temellere dayanan nedenlerle desteklenirler. İkinci yaklaşıma göre ise etik, kişinin etik standartlarının incelenmesi ve geliştirilmesi anlamına gelir. Duygular, kanunlar ve sosyal normlar etik olandan sapabilir. Bu nedenle, makul ve sağlam temellere sahip olduklarından emin olmak için standartların sürekli olarak incelenmesi gerekir. Etik, davranışları incelemeye ve toplumsal kurumların makul ve

²⁷ İoanna Kuçuradi, "Etik İlkeler ve Hukukun Genel İlkeleri Olarak İnsan Hakları." HFSA. 13(2005), 36-41.

²⁸ LuAnn Kruger, "A new model for defining ethical behavior." *New Directions for Student Services*, 30 (1985), 31-48.

sağlam temellere dayanan standartlara uymasını sağlamaya çalışmaya yönelik sürekli bir çabayı ifade etmektedir.²⁹

3. Aile Eğitimi ve Etik Okuryazarlık

Etik ilişki, bireylerin eylemde bulunarak yaşadığı tüm ilişki türlerini kapsar. Bireyin toplumsal bir grubun üyesi olarak kurduğu tüm ilişkilerin temelinde etik bir ilişki söz konusudur.³⁰ Aile kurumu etik ilişkilerin yaşandığı ve geliştirildiği temel toplumsal kurumlardandır. Değerlerin yaşandığı bir etik ilişkinin geliştirilmesinde aile önemli bir role sahiptir. Eşler arası ilişkiler, ebeveyn – çocuk ilişkileri, kardeşler arası ilişkiler ve çocuğun yetiştirilmesi konularında aile hayatında etik okuryazarlığa her zaman ihtiyaç duyulmaktadır.

Evlilik yasal toplumsal bir kurumdur. Evlilikte eşler arası ilişkileri destekleyen etik temeller geniş kapsamlıdır. Evlilikteki etik temelleri açıklama konusunda yasal veya sosyal kategoriler tek başına yeterli değildir.³¹ Evliliğin etik standartları ve yükümlülükleri, eşler arasındaki bir dizi vaat açısından konu edinilebilmektedir. Evliliğin, yaygın bir şekilde, sevgi dolu bir öze sahip olduğu kabul edilmektedir. Evlilik yükümlülükleri sevmek ve değer vermek temelinde ele alınmaktadır. Eşlerin birbirlerine karşı yükümlülüklerinin gönüllü anlaşmadan kaynaklanması en iyi şeklidir. Sevgiyi korumak için belirli kurallar oluşturmanın gerekliliğini ifade eden birçok görüş, evliliğin etik içeriğini erdemler açısından ele almaktadır. Erdem yaklaşımı, evliliği, geliştirdiği eğilimler açısından analiz etmektedir. Bu yaklaşım, evliliğin erdemleri nasıl beslediğini açıklamaya yöneliktir. Bazı erdem açıklamaları, evliliğin sosyal statüsünün etkilerine atıfta bulunarak evliliğin, eşlerin mahremiyetini güvence altına alan toplumsal anlayışları içinde barındırdığı görüşünü vurgulamaktadır. Evlilik, eşler arasında kapsamlı bir birlikteliği ifade etmektedir. Evlilik eşlerin yaşam birlikteliğini, zihinsel birlikteliği, duygusal birlikteliği ve daha fazlasını içermektedir. Evliliğin etik açıdan

²⁹ Manuel Velasquez vd., “Thinking Ethically,” *Issues in Ethics*, (2015, August), 2-5.

³⁰ İoanna Kuçuradi, *Etik* (Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 2018), 3-5.

³¹ John Eekelaar - Mavis Maclean, “Marriage and the Moral Bases of Personal Relationships”, *Journal of Law and Society* 31/4 (2004), 510.

özel bir statüye sahip olduğu fikri yaygındır ve evlilikteki etik ilkeler konusu sosyolojik ve felsefi açıdan tartışılmaya devam etmektedir.³²

Ebeveyn ve aile yaşam eğitmenleri, günlük olarak zor etik sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar, çocuklar için zararlı olabilecek ebeveynlik uygulamalarını gözlemlemeyi, ebeveynlerin çocukları hakkındaki veya eşlerin birbirleri hakkındaki sorularına yanıt vermeyi veya farklı bir profesyonelle aile hakkındaki bilgileri paylaşmayı içerebilir. Bu durumlardan bazıları, uzman desteğiyle veya uygulama ilkelerinin gözden geçirilmesiyle çözülebilirken, diğerleri gerçek bir etik ikilemi ortaya çıkarabilir. Ebeveyn ve aile hayatı eğitimcileri, karmaşık aile sistemleri, çeşitli inanç ve değer sistemleri ve çeşitli sosyal kurumlarla çalışmaktadır. Karşılaşılan sorunlara çözüm üretme sürecinde eğitmenler çoğu zaman konuyla ilgili göreceli bir izolasyonla veya gelişmekte olan alana yönelik sınırlı rehberlikle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu noktada etik ilkeleri anlamaya yönelik dengeli bir yaklaşım geliştirilmesi ve zor etik sorunların ve ikilemlerin bu yaklaşımla ele alınması somut bir süreç sunmak adına bir gereklilik halini almaktadır.³³

Aile yaşam eğitimi, bireysel ve aile sorunlarına önleyici, eğitici ve işbirlikçi bir yaklaşım içerir. Aile yaşam eğitiminin amacı ve hedefleri bilgiyi artırmak ve becerileri geliştirmek, böylece ailelerin optimum düzeyde işlev görebilmeleri için güçlü yönlerini geliştirebilmeleridir. Aile yaşam eğitiminin temel ilkeleri, onu ailelere yönelik çalışan diğer yaklaşımlardan ayırır. Bu ilkeler eğitim, önleme ve güçlü yönlere dayalı ve araştırma ve teoride desteklenen aile sorunlarına yaklaşımları içerir.³⁴

Eğitim, aile yaşamının temel unsurudur. Aile yaşam eğitimi bireylere bilgiyi öğretme ve beceriler geliştiren tekniklerin ve yaklaşımların dahil edilmesiyle diğer yaklaşımlardan ayrılır. Aile bireylerinin öğrenmesi gereken kavramlar ve edinmesi gereken beceriler, eğitim faaliyetleri ve programları aracılığıyla aktarılır. Ailelere eğitim sağlama biçimleri ve sunum yöntem-

³² Elizabeth Brake, "Marriage and Domestic Partnership", Stanford Encyclopedia of Philosophy (2009).

³³ Glen Palm vd. "Ethical Thinking and Practice for Parent and Family Life Educators." (2009).

³⁴ Judith A. Myers Walls vd. "Reconceptualizing the domain and boundaries of family life education." *Family Relations*. 60/4 (2011), 357-372.

leri yıllar içinde değişmiş, geleneksel öğretmen-öğrenci etkileşimlerinden grup çalışmasını, bireysel öğretimi, koçluk ilişkilerini ve çevrimiçi öğrenme fırsatlarını içerecek şekilde değişmiştir. Bu yöntemlerin tümü bilgi paylaşarak aileleri güçlendirmeye çalışmaktadır.³⁵ İlişkisel etiğin kullanılması aile eğitimleri için çok önemlidir. İlişkisel etik ilkeler, belirli etik ikilemleri anlamak için bir temel oluşturur ve uygulamada tüm aile üyeleriyle şefkatli ve saygılı ilişkilerin geliştirilmesine yönelik rehberlik eder.³⁶

Aile yaşam eğitimi, evlilik ve aileyi zenginleştirme alanlarında pek çok ilerleme kaydedilmiş olsa da, bu alandaki etik konulara ilişkin daha az tartışma gelişmiştir. Son yirmi yılda aile yaşam eğitiminde ve evlilik ve aile zenginleştirme hareketlerinde birkaç önemli gelişme meydana gelmiştir. Aile yaşam eğitimiyle ilgili konularla ilgili diyalogu genişletme ve aile yaşam eğitimcilerini sertifikalandırmak için standartların ve kriterlerin geliştirilmesi için projeler olmuştur. Ayrıca artan sayıda program geliştirilmiştir. Bununla birlikte, hem aile yaşam eğitimi hem de evlilik ve aileyi zenginleştirmeye yönelik etik kaygılar ve standartlar konusunda çok az çalışma yapılmıştır. Aile yaşam eğitiminin erken bir incelemesinde Kerckhoff (1964), ebeveynler ve bir bütün olarak toplum için profesyonel bir etik kural veya standartların geliştirilmesini şiddetle tavsiye etti, çünkü pek çok aile yaşam eğitmeni, kodların açıkça tanımlanmadığı disiplinlerden geliyordu. Bu bakış açısına göre, böyle bir kod, evlilik ve aile ilişkilerinin öğretilmesiyle ilgili birçok değer sorusu ve aile, öğretmen ve öğrencileri arasındaki ilişkiyi zorlayabilecek birçok hassas konu ve nedeniyle önemlidir. Aile yaşam eğitimi, evlilik ve aileyi zenginleştirmede tanımlanan konulara ek olarak, etik konular ve diğer gruplardan gelen endişeler, eğitim ve zenginleştirme için açık bir etik kılavuzlar dizisi geliştirmeye de yardımcı olabilir. Bu konuların uygulanması, daha önce bu alanda tanımlanan etik standartların birçoğunu açıklığa kavuşturabilir veya detaylandırabilir. Psikoloji, tıp, hukuk ve

³⁵ Carol A. Darling, vd. "The foundations of family life education model: Understanding the field." *Family Relations*. 69/3 (2020), 427-441.

³⁶ Glen Palm vd. "Ethical Thinking and Practice for Parent and Family Life Educators." (2009).

eğitimdeki diğer alanlardan gelen konular, yönergeler ve standartlar da bu alana katkı sağlayabilir.³⁷

Aile çalışmaları alanındaki çoğu insan “etik” kelimesini düşündüğünde, muhtemelen doğru ve yanlış vizyonları, dürüstlüğü test eden zorlu durumları ve hatta belki de yasal veya örgütsel yaptırımları çağrıştırırlar. Ancak etik davranış bundan çok daha fazlasıdır. Aslında, güçlü bir etik sistem, aile mesleğindeki herhangi bir kuruluşun temelidir veya olmalıdır. Etik, her eğitim - öğretim programında yinelenen bir tema olmalıdır.³⁸

Aile yaşam eğitiminin kendi etik kurallarına ihtiyacı olduğunu iddia etmek, uygulamasının evlilik ve aile terapisinden farklı olduğunu göstermeyi gerektirir. Bir fark, her bir uygulama tarafından benimsenen sağlık hizmeti sunum modelidir. Evlilik ve aile terapisi tipik olarak, bir evlilik veya aile sistemi içindeki sistemik yapı ve sürecin teşhisi ve ardından özel olarak tasarlanmış bir disfonksiyon tedavisi ile karakterize edilen tıbbi bir model hizmetidir. Aile yaşamı eğitimi ve psiko-eğitim programları ise bilgi ve beceri eksikliklerinin yaşamda sorun yarattığı düşünülen konulara yönelik eğitim hizmetleri modelidir. Müdahale, sağlıklı kişiler arası gelişimi ve işleyişi destekleyen inanç ve becerilerin öğretilmesini kapsar.³⁹

Etik artan önemine rağmen çok fazla tartışılmamış bir konudur. Etik davranışlar hakkında sık sık, “ya etiksiz ya da değilsiz” tarzında eleştiriler yapılmaktadır. Etiği sadece bir kurallar dizisi olarak düşünmek çoğu zaman çok kolaydır, çünkü üye olunan hemen hemen her kuruluşun kendi etik kuralları vardır. Aslında bu tür ayrımları yapmak o kadar kolay değildir. Toplumsal hayatta üstlendiğimiz farklı rollerde farklı etik türleri devreye girebilir. Bireylerin etik olmadığını düşünülmesi tek yönlü bir bakış açısının göstergesidir. Etik olma hali tek bir boyuta göre karar verilmemesi gereken bir durumdur. Tek bir boyut her şeyi yansıtmamaktadır. Etik sürekli üzerinde çalışılması gereken bir konudur ve son derece kişiseldir. Etiğin

³⁷ Geoffrey K. Leigh, vd. “Caveat emptor: Values and ethics in family life education and enrichment.” *Family Relations*, (1986), 573-580.

³⁸ Bruce K. Bayley, “Organizational ethics training: A proactive perspective.” *The Journal for Quality and Participation*, 35/2 (2012).

³⁹ Gregory W. Brock, “Ethical guidelines for the practice of family life education.” *Family Relations*, (1993), 124-127.

tam olarak ne anlam ifade ettiği ve bireylerin nasıl etik davranışlar sergileyebileceği çok boyutlu ve sürekli olarak araştırılmalıdır.⁴⁰

Toplumumuz geçmişe göre daha çoğulcu, daha hızlı ve daha hareketli bir yapıya sahiptir. Aile rolleri ve yapıları değişmekte ve ailenin tanımı, aile içi konular ve ailenin sahip olduğu değerler konusunda pek çok soru işareti söz konusudur. Ailenin karmaşık ve hassas yapısı nedeniyle, aile profesyonellerinin toplumla farklı bir ilişkisi vardır. Aile profesyonellerinin bu yapıya uygun şekilde güvenilir, yetkin ve etik olması beklenir. Etik eğitimi çeşitli danışmanlık, eğitim, araştırma ve uygulamaları içerir. Verilen eğitimlerle bireylerin kendilerini etik aile profesyonelleri olarak düşünmeye ve davranmaya yönlendiren etik ilkeleri ve yönergeleri öğretmek ve istenmeyen sonuçların önlenmesi sağlanabilir. Aile profesyonellerinin toplumdaki etik ilkeler ve karşılaşılacak ikilemler konusunda iyi eğitilmeleri önem taşır.⁴¹

Toplumdaki bir dizi radikal değişiklik nedeniyle, ebeveynlerin çocuklarının yetiştirilmesindeki rolü yeniden tanımlanmıştır. “Risk” düşünmenin ve onunla birlikte çocuk yetiştirme bağlamında ortaya çıkan teknolojinin doğal olarak hak söylemine yol açtığını, ancak ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişkiyi haklar açısından düşünmenin yüzleştirdiğini savunuyor. Sıklıkla başvurulan “bir çocuğun yüksek yararı” kavramı hiç de açık değildir. Haklar söyleminin açıkça önemli ve ilgili olmasına rağmen, ebeveynler ile devlet arasındaki ilişki tartışılırken, bu bağlamda her şeyi kapsayan bir çerçeve olarak kullanıldığında, aile üyeleri arasındaki ilişkilere dair anlayışımızı zayıflattığını ileri sürer.⁴² Ebeveyn eğitimi çocuklarında olumlu davranışları teşvik etmek amacıyla çocukları ile etkileşim yöntemlerini değiştirmeye çalışan ebeveynlerin amaçlı öğrenme etkinliklerini kapsamaktadır.⁴³

⁴⁰ James Pasztor, “What is ethics, anyway?” *Journal of Financial Service Professionals*, 69/6 (2015).

⁴¹ Herna Hall, “*The impact of postmodernism on the social functioning of young adults*” (Doctoral dissertation, University of Pretoria, 2013). ; Rebecca A. vd. “The development and teaching of the ethical principles and guidelines for family scientists.” *Family Relations*, 50/1 (2001), 41-48.

⁴² Smeyers, P. (2010). Child rearing in the “risk” society: On the discourse of rights and the “Best interests of a child”. *Educational Theory*, 60(3), 271-284.

⁴³ Patricia Noller - Robert Taylor, “Parent education and family relations.” *Family Relations*, (1989) 196-200.

Ebeveynliğin biyolojik, sosyal, yasal ve ahlaki olmak üzere farklı duyuları vardır. Ebeveyn, belirli bir çocukla ilgili ağır haklara ve sorumluluklara sahip kişidir. Ebeveynlerin genellikle çocuklarının yaşamının çoğu alanında karar alma hakları vardır ve başkalarını bu tür kararlardan dışlama hakları vardır. Ebeveynler çocuklarını beslemek, eğitmek ve onlara sağlık bakımı sağlamak için gereksinimleri yerine getirdikleri sürece, çocuklarının nasıl ve ne yediği, giyindiği, oynadığı, çalıştığı ve kiminle etkileşime gireceği konusunda birçok karar verebilirler. Bu hakların ve sorumlulukların içeriğiyle ilgili pek çok konu tartışılmaktadır.⁴⁴

Etik algı, etik karar verme sürecinde çok önemli bir role sahiptir. Çünkü bireyin bir durumu etik olarak değerlendirilmesi ona bağlıdır. İnşa sürecinde bu algı önce birey, daha çok aile yetkin olacak ve sonunda toplum yetkin olacaktır. Bir toplumdaki bu sürekliliğin tersi göz önüne alındığında, ailelerde etik karar verme yetkinliği ve bu ailelerde yetişen kişiler yetkinlik kazanacaklardır. Yetkinlik bireylerinin ahlaki bunaklığı, davranışlarının diğerleri üzerindeki etkilerini anlamayı mümkün kılar. Bu, farklı kültürlerin farklı etik çerçeveler üretmesinin nedenlerinden biridir. Yaratılışın temelinde farklı etik kültür algıları yatar ve farklı değerler yaratır.⁴⁵ Bu değerler çerçevesinde ele alınan bireysel davranışlarla davranışın sınırların dışında olduğu toplum tarafından da kabul edilmektedir. Bu nedenle değerler ve tutumlar bir bireyin önceliklerini etkiler.⁴⁶

Toplumda değerler, insanların sevdikleri, nefret ettikleri veya kayıtsız kaldıkları şeyler hakkındaki temel düşüncelerini tanımlamaya yardımcı olur. Değerler, bireyin toplumla kesiştiği noktadır. Davranış modları değer sınıflandırmalarının içinde yer alan unsurlardandır. Etik davranış, etik programlarının benimsenmesine ve uygulanmasına bağlıdır. Bu davranışlar, değişen değerlerin bir sonucu olarak kabul edilebilir ve bunlarla ilişkilendi-

⁴⁴ Elizabeth Brake – Joseph Millum, "Parenthood and Procreation", *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (2018).

⁴⁵ Srnka, K. J. (2004). Culture's role in marketers' ethical decision making: An integrated theoretical framework. *Academy of Marketing Science Review*, 1(4), 1-32.

⁴⁶ Nurettin İbrahimoglu, vd. "Relationship between culture & ethic: a research in terms of cultural diversity." *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143 (2014), 1117-1119.

rilebilir. Etik davranış, etik değerler, kültürü ve etik ikliminin birleşimiyle oluşur.⁴⁷

Etik eğitimi, özünde çok kültürlü bakış açılarına değer vermelidir. Danışmanlıkta çok kültürlü derslerin çoğu, belirli azınlık gruplarına odaklanan geleneksel bir bakış açısıyla öğretilir. Müfredat boyunca kasıtlı olarak farklılık, güç ve baskıya odaklanan bütünsel bir çerçeve sağlamazlar. Danışman eğitimi öğrencileri, mesleki uygulamalarda sıklıkla karşılaşılan ikilemlerin etik ilkelerini anlamakta güçlük çekerler. Danışman eğitim programları, öğrencilerini hizmet verecekleri toplumlara hazırlama konusunda etik olarak sorumludur. Danışman eğitim programları ve sürekli eğitim programlarındaki etik eğitimlerinin çoğu, pasifliği teşvik eden ve katılımcıları karmaşık etik karar verme yapılarını bütünleştirmeye yeterince zorlamayan ders formatına dayanmaktadır. Dahası, danışman eğitimi çoğu kez, aile danışmanlarını bireyleri ihtiyaçları karşılama noktasında uygun iletişim tarzıyla eğitememektedir. Aile danışmanlarının çoğulcu yaklaşımları ele alarak, çok kültürlü bir toplumun sürekli değişen bakış açılarının ihtiyaçlarını karşılayacak etik uygulamaları keşfetmesi ve eğitim programlarını bu doğrultuda oluşturması fayda sağlayacaktır.⁴⁸

Etik eğitimi, çok kültürlü perspektiflerde eğitim sağlamalıdır. Etik eğitiminde bireylerin çok kültürlü bakış açılarını dikkate almaları gerekmektedir. Çok kültürlü yeterlilik çoklu sosyal kimlikler üzerine odaklanmalıdır. Etik kültürleşme görevi, yalnızca bir kurallar listesi benimsemekten ziyade profesyonel bir kimliği geliştirme ve sürdürme süreci olarak görülebilir. Etik eğitiminde, etik ilkelerini kavrama güçlüğü, entelektüel yetersizlik veya uyumsuzluktan ziyade kültürleşme ile daha doğru ve verimli bir şekilde ele alınabilir.⁴⁹

Sosyal ve duygusal öğrenme, duyguları tanıma ve yönetme, başkalarına

⁴⁷ Mojca Duh – Jernej Belak, J, “The influence of a family on ethical behaviour of a family enterprise.” *Acta Polytechnica Hungarica*, 6/3 (2009), 35-56.

⁴⁸ Edward P. Cannon (2005). “The need to infuse multicultural competence into a master’s level community counseling internship.” *American Counseling Association*. (2005) 153-159. ; C. Bret Hendricks, vd. “Implementing multicultural ethics: Issues for family counselors.” *The Family Journal*, 23/2 (2015), 190-193.

⁴⁹ Allison Bashe vd. “An acculturation model for ethics training: The ethics autobiography and beyond.” *Professional Psychology: Research and Practice*, 38/1 (2007). 60-67.

ilgi ve ilgi geliştirme, olumlu ilişkiler kurma, sorumlu kararlar alma ve zorlu durumları etkili bir şekilde ele alma becerilerini edinme sürecidir. Araştırmalar, sosyal ve duygusal öğrenmenin çocukların gelişiminde etik gelişim, sağlık, vatandaşlık, akademik öğrenme ve başarıya motivasyonu başta olmak üzere her açıdan etkisi olduğunu göstermiştir.⁵⁰ Sosyal ve duygusal eğitim çocuk gelişimi için oldukça önemlidir. Eğitimsiler, sosyal, duygusal ve etik okuryazarlığa odaklanarak, daha fazla öz farkındalığa, duygusal anlayışa, etik bir şekilde davranma ve demokratik bir toplumda başkalarıyla başarılı bir şekilde etkileşim kurma yeteneğine sahip kişilerin gelişimine katkıda bulunabilir. Bu eğitim anlayışı, başarılı kişilerarası etkileşim ve içsel anlayış için becerilerle donatılmış bireylerin yaşam boyu gelişimini teşvik eder.⁵¹

İnsan gelişimi üzerine yapılan araştırmalar, empati, saygı ve şefkat gelişiminin yaşamın erken dönemlerinden itibaren başladığını, şefkatli, etik insanlar olabilmek için çocukluğun her aşamasında onlara yardım edecek yetişkinlere ihtiyaç duyduğunu açıkça göstermektedir. Çocukların başkaları için endişelerini beslemeye çalışmak bu temelde yapılacak en doğru şeydir ve ayrıca çocuklar başkalarıyla empati kurup başkaları için sorumluluk alabildiğinde daha mutlu ve başarılı olurlar. Bu niteliklerin gelişmesi bireylerin yaşamları boyunca daha iyi ilişkiler kurmasını ve mutlu olmasını sağlamaktadır. Empatik ve sosyal açıdan farkında olan çocuklar da daha iyi işbirlikçilerdir. Empatik, saygılı ve şefkatli yetişen çocuklar etik sorularla doğal olarak ilgilenirler ve bu etik sorularla uğraşmak ne yapmaları gerektiğini anlamalarına yardımcı olabilir. Çocuklar ayrıca topluluklarını iyileştirmek için genellikle liderlik rolleri üstlenme konusunda da isteklidir. Bu çocuklar iyilik için güçlü olma eğilimindedirler. Şefkat ve saygı oluşturmak ve zorbalığı durdurmak için en etkileyici programların çoğu çocuklar ve gençler tarafından oluşturulmaktadır. Sevecen, saygılı, etik bir çocuk yetiştirmek her zaman zor bir iştir. Ancak etkili bir etik eğitimiyle bu sorun kolaylıkla çözülebilmektedir.⁵²

⁵⁰ Elizabeth Devaney vd. "Promoting children's ethical development through social and emotional learning." *New directions for youth development*, 108 (2005), 107-116.

⁵¹ Micheal D. Burroughs - Nikolaus J. Barkauskas, "Educating the whole child: Social-emotional learning and ethics education." *Ethics and Education*, 12/2 (2017). 218-232.

⁵² Elizabeth Brake – Joseph Millum, "Parenthood and Procreation", *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (2018).

Sonuç

Etik yargılar ve hedefler, geçmişte ve günümüzde bilinen her toplumda günlük yaşamın özellikleridir. Etik eğilimlerin insan doğasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı tartışma konusudur. Konuyla ilgili yaklaşımlardan bazıları etik eğilimlerin doğuştan geldiği düşüncesini reddetmiş ve etik olabilmek için bilmek gerektiğini savunmuştur. Bazıları etiğin akla dayandığı düşüncesini reddetmiş ve bireylerin kendi iç dünyasında olayları çözümlemesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Bazıları etiğin ilahi bir kaynağı olduğu görüşünü reddetmiş ve toplumdaki yasaların varlığının bu durumu engellediğini savunmuştur. Bu tür yaklaşımlar geliştirmek aslında gerçekçi değildir. Etik tek boyutlu bir kavram değildir. Etiğin ne anlam ifade ettiği ve kaynağı çok boyutlu bir bakış açısıyla tartışılmalıdır.⁵³

Bireyler etik normları ailede, okulda ve diğer sosyal ortamlarda edinir. Doğru-yanlış algısı bireylerde çocukluk döneminde kazanılır. Ahlaki gelişim yaşam boyunca devam eder ve birey zamanla farklı gelişim aşamalarından geçer. Etik normlar o kadar yaygındır ki bir sağduyu türü olarak algılanabilir. Eğer etik, sağduyudan ibaretse toplumda neden bu kadar fazla etik anlaşmazlık ve sorun yaşandığı sorusu sorulabilir. Bu soruya, tüm bireylerin ortak etik normları bilmesi, ancak bu normları kendi yaşam deneyimleri ve değerleri ışığında farklı şekillerde yorumlaması, uygulaması ve dengelemesinin söz konusu olduğu şeklinde bir cevap geliştirilebilir.⁵⁴

Bireylerin etik gelişimi, yaşamlarını zenginleştirmek için gerekli olan temel yetenek ve nitelikleri edinmesine katkıda bulunur. Bunlar normları, değerleri ve ilkeleri içerir. Bireyler gelişimlerine öncülük etmek için etik uygulamaları yalnızca evde değil, aynı zamanda eğitim kurumlarında, çalışma ortamlarında ve toplum genelinde uygulamalıdır. Bireyler yaşamın her evresinde başkalarının desteğine ve yardımına ihtiyaç duyar. Bu nedenle etkili iletişim kurmak, dürüstlük, edep, nezaket sahip olunması gereken temel özellikler olarak kabul edilir. Diğer etik özellikler, bir eğitim kurumunda, çalışma ortamında veya farklı bir organizasyonda bireyin sorumluluklarını yerine getirmesinde doğruluk, dürüstlük ve güvenilirlik özelliklerine sahip

⁵³ Webb Keane, "Ethical life: Its natural and social histories." Princeton University Press, 2016.

⁵⁴ David B. Resnik, "The ethics of science: An introduction." Routledge, 2005.

olmasını ifade eder. Çatışma ve anlaşmazlıkların ortaya çıkması, iki veya daha fazla birey arasında her alanda yaygındır. Etik ilkeler, çatışmaların ve anlaşmazlıkların barışçıl bir şekilde nasıl çözüleceği konusunda bireylere bilgi verir.⁵⁵

Eğitim insan yaşamının temel bir sürecidir. Günümüzde etik, hayatın her alanında önemli bir role sahiptir. Eğitimde etik çok önemli ve etkili bir işlevi yerine getirmektedir. Bireylerin iyi birer insan haline getirilebilmesi için eğitim-öğretim sistemine etik dahil edilmelidir.⁵⁶ Etik ilkelerin öğretilmesi, çocuklarda akıl yürütme, etik farkındalık, etik okuryazarlık, etik anlayış ve etik davranışları geliştirmeyi amaçlayan eğitim uygulamalarını ifade eder.⁵⁷

Etik, günümüzde en çok endişe duyulan konuları kapsamaktadır. Toplum yozlaşmakta ve genç kuşaklar rastgele etik olmayan faaliyetlerde bulunmaktadır. Ailelerin etik okuryazarlığı temel alarak çocukların ahlak gelişimini desteklemesi büyük önem taşımaktadır. Çocukların ve gençlerin etik olmasında öğretmenler etkin bir role sahip olsa da bu konuda en önemli rolü aileler üstlenmektedir.⁵⁸ Aile çocuğun etik gelişimini destekleyen ve çocuğu toplumsal hayata hazırlayan kurumların başında gelmektedir. Toplumsal ilişkilerde başarılı olabilmesi için çocuklara etik ilkeleri öğrenme fırsatı sunulmalıdır. Bununla birlikte ailelerin etik ilkeleri çocuğa edindirme sürecindeki uygulamaları hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu konudaki araştırmaların artırılması önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Adams, Rebecca A. vd. "The development and teaching of the ethical principles and guidelines for family scientists." *Family Relations*, 50/1 (2001). 41-48.
- Badurová, Barbora. "Evolution and ethics." *E-LOGOS—Electronic Journal for Philosophy*. 22/1 (2015). 71-76.

⁵⁵ Radhika Kapur, "Ethical Development of Individuals." (2018).

⁵⁶ Nur Yeliz Gülcan. "Discussing the importance of teaching ethics in education." *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174 (2015), 2622-2625.

⁵⁷ Massimiliano Scopelliti - Tullia Musatti, "Parents' view of child care quality: Values, evaluations, and satisfaction." *Journal of Child and Family Studies*, 22/8 (2013), 1025-1038.

⁵⁸ Sultana, Mahbuba, "Ethics in teaching profession." *ABC Journal of Advanced Research*, 3/1 (2014), 44-50.

- Bashe, Allison vd. "An acculturation model for ethics training: The ethics autobiography and beyond." *Professional Psychology: Research and Practice*, 38/1 (2007). 60-67.
- Bayley, Bruce. K. "Organizational ethics training: A proactive perspective." *The Journal for Quality and Participation*, 35/2 (2012).
- Brake, Elizabeth - Millum, Joseph "Parenthood and Procreation", *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (2018).
- Brake, Elizabeth. "Marriage and Domestic Partnership", *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (2009).
- Brans, J. Pierre "Ethics and decision." *European Journal of Operational Research*. 136/2 (2002). 340-352.
- Brock, Gregory W. "Ethical guidelines for the practice of family life education. *Family Relations*." (1993). 124-127.
- Burroughs, Micheal D. - Barkauskas, Nikolaus. J. "Educating the whole child: Social-emotional learning and ethics education." *Ethics and Education*, 12/2 (2017), 218-232.
- Cannon, Edward P. "The need to infuse multicultural competence into a master's level community counseling internship." *American Counseling Association*. (2005), 153-159.
- Chippendale, Paul. "On Values, Ethics, Morals & Principles (A Values Inventory).", (2001), 1-6.
- Darling, Carol A. vd. "The foundations of family life education model: Understanding the field." *Family Relations*, 69/3 (2020), 427-441.
- Darwall, Stephen. "Ethics and Morality". *Routledge Handbook of Metaethics*. Routledge, 2017.
- Devaney, Elizabeth vd. "Promoting children's ethical development through social and emotional learning." *New directions for youth development*. 108 (2005). 107-116.
- Duh, Mojca - Belak, Jernej. "The influence of a family on ethical behaviour of a family enterprise." *Acta Polytechnica Hungarica*. 6/3 (2009), 35-56.
- Eekelaar, John - Maclean, Mavis. "Marriage and the Moral Bases of Personal Relationships", *Journal of Law and Society*. 31/4 (2004), 510-538.
- Fieser, James. "Ethics." *The Internet Encyclopedia of Philosophy*. 2021.
- Garrard, Eve. "What is Ethics?" *Sage publications Ltd, London* (2009), 113-119.
- Gülcan, Nur Yeliz "Discussing the importance of teaching ethics in education." *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174 (2015), 2622-2625.

- Hall, Herna. “*The impact of postmodernism on the social functioning of young adults*”. (Doctoral dissertation, University of Pretoria, 2013).
- Handy, Femida - Russell Allison R. “Introduction: Why Ethics?. In: Ethics for Social Impact.” Palgrave Macmillan, Cham, 2018.
- Hendricks, C. Bret, vd. “Implementing multicultural ethics: Issues for family counselors.” *The Family Journal*, 23/2 (2015), 190-193.
- İbrahimoglu, Nurettin, vd. “Relationship between culture & ethic: a research in terms of cultural diversity.” *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143(2014), 1117-1119.
- Jafroudi, Nahal. “*Exploration of the model of the self attributed to Ostad Elahi and its implications for the education of ethical literacy: an education that enhances an individual's sense of dignity*.” (Doctoral dissertation, King's College London, University of London, 2014).
- Johnson, Charles D. “Meeting the ethical challenges of leadership: Casting light or shadow.” (2012).
- Kapur, Radhika. “Ethical Development of Individuals.” (2018).
- Keane, Webb. “*Ethical life: Its natural and social histories*.” Princeton University Press. 2016.
- Kruger, LuAnn. A new model for defining ethical behavior. *New Directions for Student Services*, 30 (1985), 31-48.
- Kuçuradi, İoanna *Ahlak, Etik ve Etikler*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 2019.
- Kuçuradi, İoanna. “Etik İlkeler ve Hukukun Genel İlkeleri Olarak İnsan Hakları.” *HFSA*. 13(2005), 36-41.
- Kuçuradi, İoanna. “Etik ve Etikler.” *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423/1 (2003). 7-9.
- Kuçuradi, İoanna. *Etik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, Yedinci Basım, 2018.
- Kuçuradi, İoanna. *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 4. Basım, 2018.
- Lau, Cubie L. L. A step forward: Ethics education matters!. *Journal of Business Ethics*, 92/4 (2010), 565-584.
- Leigh, Geoffrey K. vd. “Caveat emptor: Values and ethics in family life education and enrichment.” *Family Relations*. (1986). 573-580.
- Marques, Joan. “Ethics: Walking the talk. The Journal for Quality and Participation”. 35/2 (2012), 4-7.
- Mirk, Paula. “Ethical literacy for today's schools.” *Education Canada*, 45/3 (2005), 17-19.

- Myers Walls, Judith A. vd. "Reconceptualizing the domain and boundaries of family life education." *Family Relations*. 60/4 (2011), 357-372.
- Noller, Patricia - Taylor, Robert. "Parent education and family relations." *Family Relations*. (1989), 196-200.
- Pacquiao, Dula. "Cultural competence in ethical decision making." *Transcultural concepts in nursing care*, 4 (2003), 503-532.
- Palm, Glen vd. "Ethical Thinking and Practice for Parent and Family Life Educators." (2009).
- Pasztor, James. "What is ethics, anyway?" *Journal of Financial Service Professionals*. 69/6 (2015).
- Resnik, David B. "The ethics of science: An introduction." Routledge. 2005.
- Rich, Karen L. "Introduction to ethics. *Nursing ethics: Across the curriculum and into practice*." (2013).
- Scopelliti, Massimiliano - Musatti, Tullia. "Parents' view of child care quality: Values, evaluations, and satisfaction." *Journal of Child and Family Studies*, 22/8 (2013), 1025-1038.
- Smeyers, P. (2010). Child rearing in the "risk" society: On the discourse of rights and the "Best interests of a child". *Educational Theory*, 60(3). 271-284.
- Srnka, K. J. (2004). Culture's role in marketers' ethical decision making: An integrated theoretical framework. *Academy of Marketing Science Review*, 1(4). 1-32.
- Sultana, Mahbuba. "Ethics in teaching profession." *ABC Journal of Advanced Research*, 3/1 (2014), 44-50.
- Svolba, Davis. "What is Ethics and What Makes Something Problem for Morality?" Ed. Noah Levin. *Introduction to Ethics: An Open Educational Resource*. N.G.E. Far Press. 2019.
- Teke, Hans. "Increasing Ethical Awareness: The Enhancement of Long-Term Effects of Ethics Teaching: A Quantitative Study." (Doctoral dissertation, Lund University, 2019).
- Velasquez, Manuel vd. "Thinking Ethically." *Issues in Ethics*. (2015, August). 2-5.
- Ward, Jamie vd. "Ethics Literacy: Identifying Moral and Ethical Values Through Purposeful Ethical Education." *Journal of Public Relations Education*, 6/3 (2020), 66-80.